

**OFISI YA RAIS
TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA (TAMISEMI)
WILAYA YA UKEREWE**

**MTIHANI WA KIDATO CHA KWANZA
HISTORIA YA TANZANIA NA MAADILI
SEHEMU A (ALAMA 15)**

1.

i	ii	iii	iv	V	vi	vii	viii	ix	x
B	B	C	C	A	C	B	B	A	B

Alama 10 @ =1

2.

i	ii	iii	iv	V
F	D	B	I	E

Alama 5 @ = 1

SEHEMU B (ALAMA 70)

3. (a) Shughuli zilizofanywa na makundi ya jamii ya sili ya kitanzani

- a) Kilimo
- b) Uvuvi @Alama 01 =5
- c) Ufugaji
- d) Uwindaj
- e) Ufinyanzi

(b) Sababu tano zilizopelekea jamii za asili ya Tanzania kuhama toka sehemu moja kwenda sehemu nyingine.

- a) Kutafuta ardhi yenye rutuba kwa kilimo
- b) Kutafuta maji na malisho kwa mifugo
- c) Migogoro na vita baina ya jamii
- d) Kuepuka majanga ya asili @Alama 01 =5
- e) Biashara na uhusiano wa kijami

3. Makabila manne makuu ni Wabantu, Wakichembe, Wakushito na Wanilo.

- Wabantu: Asili yao ni Afrika Magharibi.
- Wakichembe: Ni wawindaji wa asili wa Tanzania.
- Wakushito: Ni Waafroasiatiki kutoka Pemba ya Afrika.
- Wanilo: Ni wafugaji kutoka Kusini mwa Sudan.

Alama 10 @ = 2

4. (a) Umuhimu wa maadili

- a) Kukuza mshikamano wa jamii
- b) Kuzuia migogoro katika jamii
- c) Kuwezesha maendeleo ya jamii na kiuchumi
- d) Kukuza heshima na utu
- e) Kudumisha tamaduni njema @Alama 01=6
- f) Malezi bora ya watoto na vijana

(b) Matendo (5) ya kimaadili

- a) Kusema ukweli
- b) Kuheshimu watu wengine
- c) Kuwasaidia wahitajiu @Alama 01=4
- d) Kusamehe na kutunza amani

5. i) Historia inahusiana na Jiografia kwa sababu mazingira yanaathiri shughuli za binadamu.
- ii) Inahusiana na Hisabati kwa sababu takwimu za kihistoria zinahitaji uchambuzi

Alama 10 @ = 5

6.

ZAMA ZA MAWE ZA KALE		ZAMA ZA MAWE ZA CHUMA
i.	Ilianza kati ya 3.0 milion hadi 1500 iliyopita	- Ilianza 500 – 600 AD
ii.	Zama za mawe binadamu aliishi maisha ya kuhamahama na mapangoni	- Binadamu alianza kuishi pamoja katika jamii
iii.	Binadamu alitumia mifupa, mawe na matawi ya miti	- Binadamu alitumia zana bora kama panga, majembe, shoka na mkuki

iv. Tekinolojia ilikuwa duni	- Tekinolojia iliboreka mfano matumizi ya zana za chuma

(Alama 2.5@ 10)

7. Athari za mwingiliano

- i. Kuenea kwa lugha ya Kiswahili
- ii. Kukua kwa miji mfano Bagamoyo pangani n.k
- iii. Kukua kwa uchumi wa baadhi ya tawala
- iv. Vifo
- v. Unyonyaji
- vi. Kupotea kwa mali asili kutokana na bidhaa za ndovu
- vii. Kupungua kwa idadi ya watu
- viii. Kupoteza nguvu kasi (Alama 2@ 10)
- ix. Kupotea kwa mila na desturi

8. Mchango wa siasa katika kukuza maadili

- i. Kuimarisha uwajibikaji
- ii. Kusimamia mgawanyo wa madaraka
- iii. Kushamiri kwa biashara na kilimo
- iv. Usimamiaji rasilimali
- v. Udhhibiti wa rasilimali
- vi. Ushindani wa rasilimali (Alama 2@ 10)

9. i. Chanzo cha mapato

- ii. Hutoa fursa za utalii
- iii. Chanzo cha biashara na ujasilia mali
- iv. kuimarisha utambulisho wa taifa
- v. Vivutio vya utamaduni. Mfano, majengo ya kale
- vi. Hutoa fursa za ajira **Alama 2@ 10**

SEHEMU C (ALAMA 15)

10. Umuhimu wa somo la historia ya Tanzania na maadili

- Kubaini mila na desturi na maadili yaliyojengwa na jamii za asili.
- Kujenga moyo wa kupenda, kulinda na kuithamini nchi ya Tanzania.
- Kuelewa tulikotoka na tulipo na kutafakari tunakokwenda
- Kufahamu vyema asili na maadili ya kitanzania
- Kujenga utu, heshima na uaminifu miongoni mwa watanzania
- Kukuza maadili na utii wa sheria kwa kujiepusha na vitendo vya uhalifu kama vile rushwa **Alama 15**

